

Стилістичні особливості частин мови — 1

Морфологічні синоніми — це граматичні форми слова, які різняться засобами граматичного значення, відтінками спільного граматичного значення та стилістичним уживанням.

Стилістичні особливості іменника

1. **Уживання власних назв / граматична категорія числа:** з малої букви — зневажливе ставлення (*сталіни, гітлери*) + узагальнювальне значення (*меценат, донжуан*).

2. **Граматична категорія роду**

■ Фемінітиви — це іменники жіночого роду, які найчастіше вживають стосовно назв професій, занять і звань. Фемінітиви творимо переважно за допомогою суфіксів **-к, -иц, -ин** від іменників чоловічого роду, наприклад: *директорка, редакторка, дизайнерка, кравчиня, плавчиня, філологиня, поетеса/поетка*.

■ Іменники спільного роду

- нейтральні назви: *сирота, староста* й подібні;
- позитивно-співчутливі відтінки: *тудяга, бідолаха* тощо;
- негативне забарвлення: *роззява, зайда, причепа, плакса* тощо.

■ Заміна форм роду може створювати різні експресивні відтінки: співчуття, замилювання чи осуд, зневагу: *Дитятко ти моє ріднесеньке!; Ох ти ж і дитятко моє тридцятирічне!*

Стилістичні особливості числівника

1. Числівник переважно нейтральний зі стилістичного погляду.
2. Офіційно-діловий, науковий стилі — збірні, а не кількісні числівники.
3. Використання замість числівників інших частин мови, зокрема іменників для позначення великої кількості, безлічі: «Дивимось — коло яток людей — тьма-тьмуца, наче на Великдень» (М. Стельмах).

Стилістичні особливості займенника

1. Нестягнені форми займенників (*тая, теє, тії, цяя* тощо) — **художній стиль**.
2. Стягнені форми (*та, те, ті, ця, така* тощо) — **інші стилі**.

Стилістичні особливості прикметника

1. Повні прикметники стилістично нейтральні.
2. Нестягнені форми повних прикметників (*добрая, добреє, добрії*) — фольклор і поезія.
3. Короткі прикметники (*ладен, дрібен, рад*) — фольклор, розмовне мовлення, поезія.
4. Присвійні прикметники (*батьків, материн*) активно вживають у розмовному й художньому стилях, набагато рідше — у публіцистиці, дуже рідко — в інших стилях.

Практичні завдання

1. Запишіть подані словосполучення у формі, яку використовують на початку заяви.

Директор загальноосвітньої школи № 1 міста Києва Іваненко Петро Геннадійович.

2. Розкрийте дужки, поясніть вибір форми.

Його онука вивчилася на (інженера, інженерку).

(Шеф, шефиня) Ольга Петрівна ніколи не (запізнювався, запізнювалася).

Жодна з наших (поетів, поеток, поетес) не була нечесна з собою.

До хвойних дерев належить і звичайна ялина. Вона має також голчасті, але (більш короткі / короші) хвої.

(Зелене, зеленее) жито зелене, (хороші, хорошії) гості у мене (Нар. тв.).

3. Прокоментуйте стилістичні відтінки неозначених займенників.

Кожен — будь-який — усякий.

Другий — інший.

Щось — воно.

Ми з сестрою — я і моя сестра.

4. Пригадайте, як утворюють форми вищого та найвищого ступенів порівняння прикметників. Утворіть (де це можливо) і запишіть ступені порівняння (просту і складену форми) від одного — двох поданих прикметників. Чи в усіх стилях утворені форми вживають однаково? Чому?

Вродливий, веселий, поганий, гарний, босий, тонкий, далекий, глибокий, короткий, дешевий, дорогий, мертвий, гладкий.

(Вправа з посібника **Авраменко О., Чукіна В., Стилістика сучасної української мови. 10–11 класи, Грамота, 2008. 256 с.**)

Рекомендовані джерела

1. О. Авраменко, В. Чукіна. Стилістика сучасної української мови. 10–11 класи. 2008
2. О. Пономарів. Стилістика сучасної української мови. 2000